

Η ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΗΣ ΕΦΕΣΟΥ

(MATRPONA EPHESI)

Η περίφημος καταστάσα διήγησις τῆς Ἐφεσίας δεσποίνης ὑπὸ τοῦ σατυρικοῦ Πετρωνίου μετεφράσθη ἡ εὖρε μιμητὰς ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς γλώσσαις. Κληροικός τις ὀνόματι Ἐβερτ μετῆ.εγκεν αὐτὴν εἰς στίχους γαλλικοὺς κατὰ τὸ ἔτος 1200, ἔπειτα δὲ μετασκευασθεῖσα διεμορφώθη εἰς κωμειδύλλιον καὶ παρεστάθη πολλάκις ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἐκ πάντων ὁμως τῶν μιμητῶν τοῦ διασήμου σατυρικοῦ ὁ τὰ μάλιστα ἐπιτυχῶς εἰς τὴν γαλλικὴν στιχουργήσας εἶνε ὁ Λαφονταῖνος. Ἀλλὰ καὶ τούτου τὸ στιχοῦργημα, ἔξοχον ἀναμφιβόλως, εἶνε οὐχ ἥττον λίαν διεξοδικόν, πολὺ παραπεφρασμένον, καὶ πόρρω ἀπέχει τῆς ἀπλότητος τοῦ πρωτοτύπου. Ἐπειτα δὲ ἡ λύσις τοῦ διηγήματος ἐν τῷ Λαφονταῖνῳ εἶνε ἥττον τρομερὰ ἢ ἐν τῷ Πετρωνίῳ. Κατὰ μὲν τὸν Πετρώνιον ἡ σύζυγος εἶνε ἡ προτείνουσα νὰ ἐκταφῇ ὁ σύζυγος καὶ νὰ ἀναρτηθῇ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, κατὰ δὲ τὸν γάλλον ποιητὴν τὴν μυστράν ταύτην γνώμην ἐκφέρει ἡ δούλη. Καὶ τοῦτο διότι ὁ μὲν Λαφονταῖνος, ἐν ἄλλῃ ἐποχῇ μυθοπλαστῶν τὸ διήγημα, ἐθεώρησεν ἀνάρμοστον νὰ θεσῇ εἰς τὸ στόμα εὐγενοῦς δεσποίνης τοιαύτην ἀπρεπῇ καὶ βδελυρὰν γνώμην, ὁ δὲ Πετρώνιος διίσχυριζόμενος διὰ τοῦ Εὐμόλπου ὅτι οὐδεμία γυνὴ ὑπάρχει, ὅτῳ καὶ ἂν ᾔνε αἰδήμων, ἥτις νὰ μὴ παρεκτραπῇ παραφερομένη ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς, διηγεῖται ἱστορίαν σύγχρονον, γνωστὴν, ἥς τὴν λύσιν δὲν ᾔτο εἰς αὐτὸν ἐπιτετραμμένον νὰ μεταβάλῃ. Ὁ Φλάβιος βεβαιοῖ ὅτι ἡ ἱστορία αὕτη εἶνε ἀληθής, καὶ ὅτι ἡ χήρα ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀσέβειάν τῆς ταύτην ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. «Mulio rem que impietatis suæ, et celeris parricidalis et adulterii in conspectu populi, luisse poenas». — Καὶ ὁ Ἀπουλήιος ἐν τῷ β'. βιβλίῳ τῶν Μεταμορφώσεών του, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ τήσῃς χάριτος, περιέχει ὁμοίαν τινὰ ἱστορίαν. Πιθανωτάτη φαίνεται ἡ εἰκασία ὅτι ἡ διήγησις αὕτη τοῦ σατυρικοῦ εἶνε εἰλημμένη ἐκ τῶν μιλησιχῶν μύ-

θων, οἵτινες ἦσαν τότε ἀνὰ πάντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον δεδομένοι. Χарιν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Ἡμερολογίου παρατιθέμεθα ἐνταῦθα πιστὴν μετάφρασιν τῆς ἱστορίας, ὡς ὁ περίφημος σατυρικὸς αὐτὴν ἀναγράφει :

« Ὑπῆρχεν ἐν Ἐφέσῳ δέσποινα τόσον γνωστὴ διὰ τὴν σύνεσίν της, ὥστε αὐταὶ αἱ γυναῖκες τῶν πλησιοχώρων μερῶν ἤρχοντο νὰ τὴν ἰδῶσιν ὡς θαῦμα. Ἡ γυνὴ αὕτη, ἀπολέσασα τὸν σύζυγόν της δὲν ἤρκεσθη, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθος, νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν κηδεῖαν ἔχουσα ἀνειμένην τὴν κόμην, γυμνὸν τὸ στῆθος καὶ τυπτουσα αὐτὸ ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀλλὰ συνώδευσε τὸν νεκρὸν μέχρι τοῦ μνήματος, καὶ ἀφοῦ τὸ σῶμα ἐναπετέθη εἰς τὸ ὑπόγειον, κατ' ἔθος Ἑλληνικόν, αὐτὴ ἐγένετο ὁ φύλαξ αὐτοῦ, καὶ διῆγεν ὀλοκλήρους ἡμέρας καὶ νυκτὰς κλαίουσα καὶ ὀδυρομένη. Οὕτω ἀπέλπιδα καὶ ἀποφασισμένην ν' ἀποθάνῃ ὑπὸ τῆς πείνης οὔτε ὁ πατὴρ οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε οἱ οἰκεῖοι ἠδυνήθησαν ἐκεῖθεν νὰ ἀπομακρύνωσιν. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄρχοντες ἀπῆλθον ἄπρακτοι μὴ δυνήθεντες νὰ τὴν μεταπείσωσι. Πᾶσα ἡ Ἐφεσος ἐθρηνεῖ τὴν γυναῖκα, ἥτις παράδειγμα οὔσα μοναδικὸν ἦγεν ἤδη τὴν πέμπτην ἡμέραν ἄνευ τροφῆς. Σύντροφος τῆς λύπης της παρεκάθητο πιστοτάτη θεράπαινα, συμμετέχουσα τῶν δακρύων ἐκείνης, καὶ ἀνάπτουσα τὴν λυχνίαν τοῦ μνήματος, ὡσάκις αὕτη ἐσβέννυτο. Ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν περὶ τῆς χήρας μόνον ἐγίνετο λόγος, καὶ πάσης τάξεως ἄνθρωποι ὡμολόγουν ὅτι αὕτη ἦτο ἀληθὲς ὑπόδειγμα ἀρετῆς καὶ ἀγάπης. Τοιουτοτρόπως ὁ διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας διέταξε νὰ σταυρωθῇσι λησταί τινες, παρὰ τὴν καλύβην, ἐνθα ἡ δέσποινα ἐθρηνεῖ τὸ πρόσφατον πτώμα τοῦ συζύγου της. Τὴν νύκτα μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν, στρατιώτης τις φυλάττων τοὺς ἐσταυρωμένους, ἐνεκα φόβου μὴ ἀφαιρεθῶσι τὰ πτώματα πρὸς ἐνταφιασμόν, παρετήρησε μεταξὺ τῶν μνημάτων φῶς ζωηρότατον, καὶ ἀκούσας στεναγμοὺς θρηνούσης, ἐξ ἀνθρωπίνης δὲ περιεργείας ἠθέλησε νὰ μάθῃ τίς ἦτο ἡ τί συνέβαινε. Κατέβη λοιπὸν εἰς τὸ μνήμα, καὶ ἰδὼν ὡραιότατην γυναῖκα, κατὰ πρῶτον ὡς ἔκ τινος ὑπερφυσικοῦ ὄντος καὶ καταχθονίων φαντασμάτων θορυβηθεὶς ἐστάθη. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀφοῦ διέγνωσε πτώμα νεκροῦ, καὶ διέκρινε δάκρυα καὶ πρῶτον ἐσπαραγμένον ὑπὸ ὀνύχων, συνεπέρανεν εὐλόγως, ὅτι γυνὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀπώλειαν συζύγου. Φέρει εἰς τὸ μνήμα τὸ λιτόν του δεῖπνον καὶ ἤρχιτε νὰ συμβουλευῇ τὴν θρηνοῦσαν νὰ μὴ ἐμμένῃ εἰς λύπην ἀνωφελεῇ, καὶ νὰ διασπᾷ τὸ στῆθος μὲ στεναγμοὺς ἀνωφελεῖς ὅτι πάντα τὸ αὐτὸ τέλος περιμένει, καὶ ἡ αὕτη κατοικία εἶνε. Ἐν ἐνὶ λόγῳ

εἶπε καὶ ἄλλα, δι' ὧν θεραπεύονται αἱ τρωθεῖσαι ψυχαί. Ἄλλ' αὐτὴ μὴ ἐννοοῦσα τοιαύτην παρηγορίαν σπαράττει σφοδρότερον τὸ στήθος καὶ ἀποσπᾷ τὴν κόμην, ἣν ἐναποθέτει ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ νεκροῦ. Ἄλλ' ὅμως ὁ στρατιώτης δὲν ἀποχωρεῖ, ἀλλ' ἐμμένων εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ προσπαθεῖ νὰ δώσῃ τροφὴν εἰς τὴν γυναῖκα, μέχρις οὗ ἡ θεράπαινα ὑπὸ τῆς ὁσμῆς τοῦ οἴνου δελεασθεῖσα ἔτεινεν αὐτὴ χεῖρα ἡττηθεῖσαν εἰς τὴν φιλόανθρωπον πρόσκλησιν, ἔπειτα ἀναλαβοῦσα δυνάμεις ἐκ τοῦ ποτοῦ καὶ φαγητοῦ, ἐπεχείρησε νὰ κάμψῃ τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην τῆς δεσποίνης.

Καὶ τί θὰ ὠφελήσῃ, εἶπε, εἰς σέ τοῦτο, ἂν ἀφεθῇς νὰ ἀποθά- νῃς ἐκ τῆς πείνης ; Ἄν ἤθελες ἐνταφιασθῇ ζῶσα ; Ἄν, πρὸ τοῦ πεπρωμένου, ἤθελες ἀπολέσει τὴν ζωὴν. Πιστεύεις ὅτι σποδὸς ἡ ψυχαὶ νεκρῶν ἐνταφιασθέντες ἐξιλάσκονται διὰ τούτου ;

Θέλεις νὰ ἀναζήσης ; θέλεις ἀποθαλοῦσα τὴν γυναικειάν πλάνην νὰ ἀπολαύσης, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατόν, τὰς ἡδύτητας τῆς ζωῆς ; Αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ ἐνταῦθα χειμένου ὀφείλει νὰ σέ παραινῇ, ὥστε νὰ ζῇς. Οὐδεὶς παρακούει εἰς φίλον, ὅστις ἀναγκάζει νὰ τρώγωμεν ἢ νὰ ζῶμεν.

Οὕτω ἡ γυνὴ κατίσχνος ἔνεκεν ἐγκρατείας πολλῶν ἡμερῶν ἡνέχθη νὰ ἀφήσῃ τὸ σκληροτράχηλον, καὶ ἐγεύθη τῆς τροφῆς ἐκείνης ἀπλήστως, ὡς ἡ θεράπαινα, ἣτις προτέρα εἶχε πεισθῇ.

Τώρα γινώσκετε εἰς ποῖον πειρασμὸν συνήθως ὑπόκειται σχεδὸν πᾶς θνητὸς καλῶς δειπνήσας. Δι' ὧν δελεασμάτων κατῴρθωσεν ὁ στρατιώτης νὰ πείσῃ τὴν δέσποιναν νὰ ζήσῃ, διὰ τῶν αὐτῶν ἐπετέθη καὶ κατὰ τῆς σεμνότητός της. Οὔτε ἄσχημος οὔτε ἀνόητος ἐφαίνετο ὁ νεανίας εἰς τὴν σῶφρονα, ἡ δὲ θεράπαινα ὑπὲρ αὐτοῦ μεσάζουσα ἔλεγεν :

Εἰς τὴν ἀγάπῃ τὴν γλυκερὰ ἀκόμῃ θὰ ἀρχεῖσαι ;
δὲν συλλογίζεσαι ποσῶς εἰς ποῖον τόπον εἶσαι ;

Ἄλλὰ πρὸς τί νὰ διατρίβω μακρότερον ; οὔτε τὸ ἕτερον μέρος τοῦ σώματος ἡ γυνὴ ἡρνήθη, καὶ ὁ στρατιώτης διπλὴν οὕτω ἤρατο νίκην. Ἐχοιμήθησαν λοιπὸν ὁμοῦ οὐ μόνον ἐκείνην τὴν νύκτα, καθ' ἣν τοὺς γάμους ἐτέλεσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπομένην καὶ τὴν μεθεπομένην, κεκλεισμένων βεβαίως τῶν θυρῶν τοῦ μνημείου, ὥστε, ἂν τις ἐκ τῶν συγγενῶν ἢ φίλων ἤθελεν ἔλθει εἰς τὸν τόπον τοῦτον, νὰ νομίζῃ ὅτι ἡ ἀγιοτάτη σύζυγος ἐξέπνευσεν ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ ἀνδρός. Ἐν τούτῳ ὁ στρατιώτης, θελχθεὶς καὶ ἐκ τῆς ὠραιότητος τῆς γυναικὸς καὶ ἐκ τοῦ μυστηρίου, ἡγόραζε πᾶν ἡδυσμα, καθ' ὅσον τῷ ἐπέτρεπον τὰ μέσα του, καὶ ἅμα τῇ νυκτὶ ἐκόμιζεν εἰς τὸ μνημεῖον. Ἄλλ' οἱ οἰκεῖοι ἐνὸς

τῶν ἐσταυρωμένων παρατηρήσαντες ὅτι ἡ φυλακὴ ἦτο χαλαρά, ἀπέσπασαν ἐν καιρῷ νυκτὸς τὸν κρεμάμενον καὶ τῷ ἀπέδωκαν τὰς τελευταίας τιμὰς· ὅτε ὁ στρατιώτης ἐξαπατηθεὶς ἐκ τῆς ἀπουσίας του βλέπει τὴν ἐπαύριον ἕνα τῶν σταυρῶν ἄνευ πτώματος, φοβηθεὶς τὴν τιμωρίαν, διηγεῖται εἰς τὴν ἐρωμένην ὅ,τι συνέβη. Καὶ δὲν εἶχε νὰ περιμένῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστοῦ, ἀλλὰ τὸ ξίφος θὰ δικάσῃ τὴν ἀμέλειάν του. Ἡ δὲ δικαιοσύνη παραχωρεῖ μόνον τόπον εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἀποθάνῃ, καὶ τὸ ὀλέθριον μνημὲα ἤθελε συνενώσῃ ἐραστὴν καὶ σύζυγον. Ἄλλ' ἡ χήρα οὐχ ἤττον εὖσπλαγχνος ἢ αἰδότημων «ἄς μὴ ἐπιτρέψωσι τοῦτο οἱ θεοί», εἶπεν, ἵνα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἴδω δύο κηδεῖας δύο ἀνδρῶν, οἵτινες εἰς ἐμὲ ὑπῆρξαν προσφιλέστατοι. Προτιμῶ νὰ κρεμάσω τὸν θανόντα, παρὰ νὰ σταυρωθῇ ὁ ζῶν. Συμφώνως πρὸς τοῦτον τὸν λόγον διατάσσει νὰ σηκωθῇ τὸ σῶμα τοῦ συζύγου ἐκ τῆς θήκης του καὶ νὰ προσηλωθῇ ἐπὶ τοῦ κενοῦ σταυροῦ. Ὁ στρατιώτης οὐδαμῶς ἀντέστη εἰς τὴν ἐπίνοιαν τῆς συνेतωτάτης γυναικός, τὴν δὲ ἐπαύριον οἱ ἄνθρωποι ἐθαύμαζον, τίνι τρόπῳ ὁ νεκρὸς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀνέβη.

Εἰς τοὺς ἀνέμους εἰμπορεῖς τὴν λέμβον νὰ ἐμπιστευθῇς.
 Ἄλλ' εἰς γυναικα πώποτε μὴ δώσης τὴν καρδιά σου
 Καμμὴ γυνὴ δὲν εἶν' καλὴ καὶ ἔχε τὰ μυαλά σου.
 Ἄν δὲ χαμμίαν πονθενὰ καλὴν νὰ εὖρης δυνηθῇς
 Εἶρε τὸ πρᾶγμα σπάνιον καὶ δύσκολον νομίζω,
 Ὡς τὸ κακὸν ἐγένετο καλόν, δὲν τὸ γνωρίζω.

Ἀθῆναι, Ἰούλιος τοῦ 1895.

ΕΜΜ. ΓΑΛΑΝΗΣ

ἽΣ ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΣΟΥ ΜΑΤΙΑ

Ὅποιος θελήσῃ ζωρτανὸς νὰ καταβῇ ἔς τὸν Ἄδην
 Νὰ ἰδῇ τὰ πυροκάμιντα καὶ τὸ βαθὺ σκοτάδι,
 Τὰ μαυροφλόγα μάτια σου γιὰ λίγο ἄς ἀντικρύσῃ
 Κ' εὐθὺς σκοτάδια καὶ φωτιὰς ἔς τὰ στήθεια θ' ἀγροικήτῃ
 Καὶ ὅμως ἂν ἡ κόλασι μέσα της εἶν' κλεισμένη.
 Καθένας ἔς τὸν παράδεισον μὲ μὲν ματιά σου μ'παίνει.

ΗΛ. Α. ΤΣΙΤΣΕΛΗΣ